

ท

ทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ต่อพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และการ ใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติฉบับนี้ Attitudes of Journalists Towards the Official Information Act, B.E. 2540 and Its Usage

: รัตนา เมฆนันทไพศิฐ
: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวารสารศาสตร์
: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
: E-mail: ratana__mak@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และการใช้ประโยชน์ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ด้วยการใช้วิจัยแบบผสม (Multi-strategic Research Methodology) โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และการใช้ประโยชน์จากนักหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาค 225 คน และ ส่วนกลาง 120 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากนักหนังสือพิมพ์ที่เคยใช้สิทธิอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 จำนวน 9 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักหนังสือพิมพ์มีทัศนคติเชิงบวกต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540
2. ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สิทธิของนักหนังสือพิมพ์โดยภาพรวม แต่มีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงข้อมูลโดยยื่นคำร้องขอข้อมูลกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง และการใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. อายุงานของนักหนังสือพิมพ์ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ พฤติกรรมการใช้สิทธิโดยภาพรวมและการใช้ประโยชน์ แต่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สิทธิโดยการเข้าถึงข้อมูลโดยยื่นคำร้องขอข้อมูลกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ต่อพระราชบัญญัติฯ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สิทธิ แต่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. นักหนังสือพิมพ์เห็นว่าปัญหาและอุปสรรคของการใช้พระราชบัญญัติฯ มี 2 ประการที่สำคัญ คือ หน่วยงานราชการยังมีทัศนคติไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และนักหนังสือพิมพ์ต้องการที่จะเข้าถึงข้อมูลราชการด้วยวิธีอื่นมากกว่าการใช้สิทธิที่กำหนดไว้แล้วในพระราชบัญญัติฯ

คำสำคัญ: ทัศนคติ นักหนังสือพิมพ์ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

Abstract

This research aimed to study the knowledge and attitudes of Thai journalists towards the Official Information Act, B.E. 2540, how it is used and problems trying to use this Act. Data from 345 journalists (225 journalists from 75 provinces and 120 journalists from the Bangkok area), together with in-depth interview data from 9 journalists who have filed complaints for the disclosure of official information from government organizations, were analyzed using frequency distribution, percentages, mean and standard deviation, and Chi-squares. The findings were as follows:

1. Most journalists had positive attitudes towards the Official Information Acts, B.E. 2540.

2. Journalists' knowledge of the Official Information Act, B.E. 2540, was not statistically different from attitudes towards the Official Information Act, B.E. 2540, and their use behavior in general (except regarding access to information in complaints filed with the concerned offices at the significant level of 0.05). However, it was found that knowledge of the Act was statistically different from its usage at the significant level of 0.05.

3. Length of employment was not statistically different from attitudes towards the Official Information Act, B.E. 2540, and journalists' use behavior in general (except regarding access to information in complaints filed with the concerned offices at the significant level of 0.05). In addition, it was found that the duration of employment had no statistically different relationship with the usage of the Act at the significant level of 0.05.

4. Attitudes of the journalists towards the Official Information Act, B.E. 2540, was not statistically different from the use behavior, but was statistically different to the usage of the Official Information Act, B.E. 2540, at the significant level of 0.05.

5. The journalists pointed out two problems concerning the use of the Official Information Act, B.E. 2540: (1) government organizations were reluctant to disclose the requested information, and (2) the journalists needed more alternate access channels to official information from those specified in the Act.

Keywords: Attitudes, Journalism, Official Information Act B.E. 2540

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่กระแสเรียกร้องประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ปีพุทธศักราช 2535 เป็นต้นมา ได้ก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องจากภาคประชาชน องค์กรต่างๆ ในสังคม ไปยังกลุ่มพรรคการเมืองและรัฐบาล ให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนและแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างหลักประกันให้ประชาชนได้ใช้สิทธิการรับรู้ (Right to Know) เสรีภาพและการมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง (Freedom of Expression and Participation) พร้อมๆ กับกระแสที่เรียกร้องให้ภาครัฐและองค์กรของรัฐ ขจัดทุจริต คอร์รัปชัน ความไม่โปร่งใสและการเลือกปฏิบัติของหน่วยงานหรือบุคคลในภาครัฐ ให้มีการบริหารการจัดการในรูปแบบ “ธรรมาภิบาล” หรือที่เรียกอย่างเป็นทางการว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” (Good Governance) กระแสหลักต่างๆ เหล่านี้ จึงเป็นที่มาของกฎหมายสำคัญฉบับหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับสิทธิการรับรู้ และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบความ

โปร่งใส ในการบริหารงานของรัฐประกาศใช้ในช่วงดังกล่าว นั่นคือ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พุทธศักราช 2540 (วิษณุ เครืองาม, 2546)

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้ประกาศใช้ในเดือนธันวาคม ปีพุทธศักราช 2540 มีเจตนารมณ์และสาระสำคัญให้ประชาชนมีสิทธิรับรู้ข่าวสารของรัฐ แต่การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เศรษฐกิจของชาติ ความมั่นคงทางการเงินและความปลอดภัยส่วนบุคคล ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐอย่างกว้างขวาง เพื่อให้สามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง และคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารทางราชการ ซึ่งโดยหลักการของการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ ถือว่าเอกสารและข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น จะต้องอยู่ภายใต้แนวคิดที่ว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” (ชั่งทอง โอภาสศิริวิทย์, 2546)

ในฐานะที่นักหนังสือพิมพ์ในสังคมเสรีนิยมมีเป้าหมายที่สำคัญที่สุด คือ ทำหน้าที่เปิดเผยความจริง และตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาล (ปรมาเสถะเวทิน, 2541: 151) แต่การที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่เช่นนั้น นักหนังสือพิมพ์เหล่านี้จะต้องมีอิสระสิทธิและเสรีภาพในการทำงาน พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 จึงนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้สิทธิแก่นักหนังสือพิมพ์ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการเพื่อบรรลุเป้าหมายของการทำงาน จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะศึกษาว่านักหนังสือพิมพ์มีทัศนคติอย่างไรต่อกฎหมายฉบับนี้

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้ทำวิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาและปรากฏการณ์ในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการใช้ประโยชน์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ของนักหนังสือพิมพ์ ในประเด็นต่อไปนี้

1.1 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

1.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการใช้สิทธิและการใช้ประโยชน์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ของนักหนังสือพิมพ์

1.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนอายุงานกับทัศนคติ พฤติกรรมการใช้สิทธิ และการใช้ประโยชน์ของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

1.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรมการใช้สิทธิและการใช้ประโยชน์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ของนักหนังสือพิมพ์

2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของการใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ของนักหนังสือพิมพ์

สมมติฐานการวิจัย

1. ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

2. ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สิทธิและการใช้ประโยชน์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ของนักหนังสือพิมพ์

3. จำนวนอายุงานของนักหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ พฤติกรรมการใช้สิทธิ และการใช้ประโยชน์ของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

4. ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สิทธิและการใช้ประโยชน์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 ของนักหนังสือพิมพ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

2. ทำให้ทราบถึงการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ของนักหนังสือพิมพ์

3. ทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

4. สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการสร้างทัศนคติที่ดีของนักหนังสือพิมพ์ต่อพระราชบัญญัติฉบับนี้และการใช้ประโยชน์ในอนาคต

5. สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงพระราชบัญญัติฉบับนี้ในอนาคต

6. สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงคุณภาพการนำเสนอข่าวสารในอนาคต

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการใช้ประโยชน์ของนักหนังสือพิมพ์ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

นิยามศัพท์

ทัศนคติ หมายถึง ความเชื่อ การประเมินค่า ความรู้สึก และทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

นักหนังสือพิมพ์ หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพนักหนังสือพิมพ์ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด โดยมีตำแหน่งเป็นนักข่าว ผู้ช่วยหัวหน้าข่าว หัวหน้าข่าว ผู้ช่วยบรรณาธิการ และบรรณาธิการ ทั้งนี้ ไม่รวมคอลัมนิสต์

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พุทธศักราช 2540 หมายถึง พระราชบัญญัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นใช้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2540

ข้อมูลข่าวสารของราชการ หมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐ หรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน

พฤติกรรมการใช้สิทธิ หมายถึง พฤติกรรมการใช้สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลโดยศึกษาจากรายกิจจานุเบกษา พฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลโดยเข้าไปขอดูข้อมูลกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดเตรียมไว้ให้ พฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลโดยยื่นคำร้องขอข้อมูลกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง พฤติกรรมการฟ้องร้องต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และพฤติกรรมการฟ้องร้องต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

การใช้ประโยชน์ หมายถึง การนำข้อมูลเอกสารของทางราชการซึ่งได้รับสิทธิการเข้าถึงตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ไปใช้ในงานหนังสือพิมพ์

องค์การของรัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 หมายถึง คณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ได้แก่

- คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
- คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ
- สำนักงานข้อมูลข่าวสารของราชการ

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรนักหนังสือพิมพ์มีจำนวนประมาณ 2,300 คน โดยผู้วิจัยนำตัวเลขมาจากจำนวนนักหนังสือพิมพ์ในกรุงเทพฯ ซึ่งมีประมาณ 800 คน (สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2546) สำหรับจำนวนนักหนังสือพิมพ์ในภูมิภาคนั้น เนื่องจากมีจำนวนไม่แน่ชัด ผู้วิจัยจึงใช้วิธีศึกษาจากเว็บไซต์ของกรมประชาสัมพันธ์ (กรมประชาสัมพันธ์, 2547) และใช้วิธีประมาณว่าแต่ละฉบับจะมีนักหนังสือพิมพ์จำนวนประมาณ 2 คน คือ บรรณาธิการและนักข่าว ทั้งนี้พบว่านักหนังสือพิมพ์ในจังหวัดใหญ่ๆ เช่น จังหวัดนครสวรรค์ เชียงใหม่ สงขลา (หาดใหญ่) ภูเก็ต นครราชสีมา อุบลราชธานี ชลบุรี เป็นต้น อาจจะมีนักหนังสือพิมพ์ถึง 50-60 คน และนักหนังสือพิมพ์ในจังหวัดขนาดกลางและเล็กๆ จะมีประมาณ 10-20 คน ทั้งนี้เมื่อเฉลี่ยจำนวนนักหนังสือพิมพ์ทั่วประเทศแล้ว นักหนังสือพิมพ์ในแต่ละจังหวัดน่าจะมีประมาณ 20 คน ดังนั้น เมื่อคูณกับจำนวนจังหวัดในภูมิภาคทั้งหมดจำนวน 75 จังหวัด นักหนังสือพิมพ์ใน

ภูมิภาคน่าจะมีประมาณ 1,500 คน ดังนั้น จากจำนวนทั้งหมด 2,300 คน โดยการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และมีระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Yamane, 1973: 1088) ในการวิจัยครั้งนี้ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 345 คน

เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 345 คน จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Multistage Cluster Sampling โดยเริ่มจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) ดังนี้

1. กรุงเทพมหานคร

ในกรุงเทพฯ มีนักหนังสือพิมพ์อยู่ประมาณ 800 คน คิดเป็นร้อยละ 34.78 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ดังนั้น ถ้ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 345 คน จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน

จากจำนวนประชากร 120 คน แบ่งวิธีการสุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 วิธี คือ

1.1 ทำการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกหน่วยงานราชการที่นักหนังสือพิมพ์จะต้องไปทำข่าว

1.2 ทำการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเลือกสุ่มจากนักหนังสือพิมพ์ในหน่วยงานราชการที่กำหนด

ผลปรากฏสามารถเก็บแบบสอบถามจากประชากรนักหนังสือพิมพ์ในกรุงเทพมหานครได้จำนวนทั้งสิ้น 123 คน

2. ภูมิภาค

ในภูมิภาคมีนักหนังสือพิมพ์จำนวนประมาณ

1,500 คน คิดเป็นร้อยละ 65.22 ของจำนวน
นักหนังสือพิมพ์ทั้งหมด คิดเป็น 225 คน

จากจำนวนประชากร 225 คน ได้ทำการสุ่ม
ตัวอย่าง ดังนี้

2.1 ทำการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive
Sampling) โดยแบ่งเป็นภาคต่างๆ ดังนี้ ภาคเหนือ
ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้
ภาคตะวันออก และจับสลากเพื่อเลือกจังหวัดใน
แต่ละภาค

2.2 ทำการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental
Sampling) โดยเลือกสุ่มจากนักหนังสือพิมพ์ใน
จังหวัดที่กำหนด

ดังนั้น มีกลุ่มตัวอย่างจากภูมิภาครวมทั้งสิ้น
238 คน รวมจำนวนแบบสอบถามที่เก็บได้ทั้งสิ้น
เป็นจำนวน 361 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน
การทำวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลาย
เปิดและปิด

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
โดยสัมภาษณ์นักหนังสือพิมพ์ที่ได้ใช้สิทธิร้องเรียน
หรืออุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร
ราชการ พ.ศ. 2540 เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค
ของการใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ
พ.ศ. 2540 จำนวนทั้งสิ้น 9 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
มีดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive
Method) ใช้ในการแจกแจงความถี่ (Frequencies)
ค่าเฉลี่ย (Mean) ของข้อมูลต่างๆ ข้อ แล้วระบุ
ค่าของข้อมูลออกมาเป็นร้อยละ (Percentage)

2. การใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential
Statistics) ใช้ทดสอบสมมติฐาน ข้อ 1-4 โดยใช้
การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยของ 2
ตัวแปร โดยใช้ การหาค่าไคร้แอสควร์ และกำหนด
ระดับนัยสำคัญที่ .05

ผลการวิจัย

ผลสรุปของการศึกษา มีดังนี้

1. ความรู้ ทัศนคติ และการใช้ประโยชน์
พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ
พ.ศ. 2540 ของนักหนังสือพิมพ์

1.1 ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูล
ข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

จากค่าเฉลี่ย 9.46 จากคะแนนเต็ม 15
คะแนน ซึ่งการวิจัยในกำหนดให้ตั้งแต่ 7.5 ถือเป็น
ระดับมาก จึงกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้
เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารในระดับมาก

ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตัวแปร	ความสัมพันธ์	ตัวแปร
ความรู้	ไม่มี	การใช้สิทธิในการเข้าถึง
ความรู้	ไม่มี	การเข้าถึงโดยศึกษาจากราชกิจจานุเบกษา (ม.7)
ความรู้	ไม่มี	การเข้าถึงโดยเข้าไปขอดูจากหน่วยงานที่จัดเตรียมเอาไว้ (ม.9)
ความรู้	มี	การเข้าถึงข้อมูลโดยยื่นคำร้องขอต่อกับหน่วยงาน (ม.11)
ความรู้	ไม่มี	การฟ้องร้องต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ
ความรู้	ไม่มี	การฟ้องร้องต่อคณะกรรมการวินิจฉัยข้อมูล
ความรู้	มี	การใช้ประโยชน์

1.7 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุงานกับทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พฤติกรรมการใช้สิทธิและการใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติฯ

จากการศึกษาพบว่า อายุงานไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พฤติกรรมการใช้สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

พฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลโดยเข้าไปขอดูจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดเตรียมเอาไว้ให้ และการใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ของนักหนังสือพิมพ์

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า อายุงานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลโดยยื่นคำร้องขอดูข้อมูลกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตัวแปร	ความสัมพันธ์	ตัวแปร
อายุงาน	ไม่มี	ทัศนคติ
อายุงาน	ไม่มี	การใช้สิทธิในการเข้าถึง
อายุงาน	ไม่มี	การเข้าถึงโดยเข้าไปขอดูจากหน่วยงานที่จัดเตรียมเอาไว้ (ม.9)
อายุงาน	มี	การเข้าถึงข้อมูลโดยยื่นคำร้องขอต่อกับหน่วยงาน (ม.11)
อายุงาน	ไม่มี	การใช้ประโยชน์

1.8 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรมการใช้สิทธิและการใช้ประโยชน์ของนักหนังสือพิมพ์

จากการศึกษาพบว่า ทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สิทธิ พฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูล โดยศึกษาจากราขกิจจานุเบกษา พฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลโดยเข้าไปขอดูจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจัดเตรียมเอาไว้ให้ พฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูล

โดยยื่นคำร้องขอข้อมูลกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง พฤติกรรมการฟ้องร้องต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และพฤติกรรมการฟ้องร้องต่อคณะกรรมการวินิจฉัยข้อมูล

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตัวแปร	ความสัมพันธ์	ตัวแปร
ทัศนคติ	ไม่มี	การใช้สิทธิในการเข้าถึง
ทัศนคติ	ไม่มี	การเข้าถึงโดยศึกษาจากราขกิจจานุเบกษา (ม.7)
ทัศนคติ	ไม่มี	การเข้าถึงโดยเข้าไปขอดูจากหน่วยงานที่จัดเตรียมเอาไว้ (ม.9)
ทัศนคติ	ไม่มี	การเข้าถึงข้อมูลโดยยื่นคำร้องขอด้วยหน่วยงาน (ม.11)
ทัศนคติ	ไม่มี	การฟ้องร้องต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ
ทัศนคติ	ไม่มี	การฟ้องร้องต่อคณะกรรมการวินิจฉัยข้อมูล
ทัศนคติ	มี	การใช้ประโยชน์

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่าผลการวิจัยโดยส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ดังที่พบว่า

1. ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ **ไม่มีความสัมพันธ์**กับทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สิทธิของนักหนังสือพิมพ์โดยภาพรวม **แต่มีความสัมพันธ์**กับการเข้าถึงข้อมูลโดยยื่นคำร้องขอข้อมูลกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง และการใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. อายุงานของนักหนังสือพิมพ์**ไม่มีความสัมพันธ์**กับทัศนคติ พฤติกรรมการใช้สิทธิโดยภาพรวม และการใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติฯ **แต่มีความสัมพันธ์**กับการเข้าถึงข้อมูลโดยยื่นคำร้องขอข้อมูลกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ต่อพระราชบัญญัติฯ **ไม่มีความสัมพันธ์**กับพฤติกรรมการใช้สิทธิ **แต่มีความสัมพันธ์**กับการใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. สภาพปัญหาและอุปสรรคของการใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ของนักหนังสือพิมพ์

จากการสัมภาษณ์นักหนังสือพิมพ์ที่เคยใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารจำนวน 9 คน รวมทั้งจากแบบสอบถามใน ส่วนปลายเปิดของกลุ่มตัวอย่าง นักหนังสือพิมพ์มีความคิดเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคของการใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารที่สำคัญมี 2 ประเด็นคือ

2.1 หน่วยงานราชการยังมีทัศนคติที่ไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางราชการ

2.2 นักหนังสือพิมพ์มีความต้องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการด้วยวิธีอื่นมากกว่าการใช้สิทธิที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งมีรายละเอียดคือ

2.2.1 หน่วยงานราชการยังมีทัศนคติที่ไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางราชการจากการที่หน่วยงานราชการยังมีทัศนคติที่ไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทำให้การร้องขอเพื่อขอดูเอกสารของนักหนังสือพิมพ์ต้องใช้ระยะเวลารวมถึงการอุทธรณ์เป็นเวลานาน ทำให้นักหนังสือพิมพ์บางส่วนเกิดความเบื่อหน่ายและเลิกใช้สิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ไปเอง

2.2.2 นักหนังสือพิมพ์มีความต้องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการด้วยวิธีอื่นมากกว่าการใช้สิทธิที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

นักหนังสือพิมพ์บางส่วนมีความเห็นว่าการใช้สิทธิยื่นขอดูเอกสารของทางราชการนั้น เป็น

การเผชิญหน้ากับหน่วยงานราชการซึ่งนักหนังสือพิมพ์เองต้องการรักษาความสัมพันธ์เอาไว้ ดังนั้นนักหนังสือพิมพ์บางส่วนจึงมีความเห็นว่าควรจะใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเพื่อขอดูเอกสารของทางราชการมากกว่า

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และการใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติฉบับนี้” ในที่นี้จะอภิปรายผลในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พฤติกรรมการใช้สิทธิ และการใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติฯ

ระดับความรู้ของนักหนังสือพิมพ์

ผลวิจัยปรากฏว่านักหนังสือพิมพ์มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้ในระดับมาก แต่ผลการวิจัยก็ปรากฏว่าร้อยละ 64.4 ของผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยใช้สิทธิตามกฎหมายฉบับนี้ แสดงให้เห็นว่าประเด็นเรื่องความรู้ ไม่ใช่ปัญหาที่ทำให้นักหนังสือพิมพ์ตัดสินใจที่จะใช้สิทธิตามกฎหมายฉบับนี้หรือไม่

ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้สิทธิ

ผลการวิจัยพบว่านักหนังสือพิมพ์มีความรู้ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่แสดงว่านักหนังสือพิมพ์มีทัศนคติเชิงบวก แต่ผลการวิจัยชี้ว่าไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยพบว่านักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ไม่เคยใช้

ลิติตตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

ดั่งนั้น ประเด็นปัญหาของการไม่ใช้กฎหมายฉบับนี้ของนักหนังสือพิมพ์ไม่ใช่ประเด็นเรื่องไม่มีความรู้ แต่ น่าจะเป็นปัญหาอื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายผลเรื่องนี้ในประเด็นของปัญหาและอุปสรรคของการใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้

ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทศนคติของนักหนังสือพิมพ์ต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พฤติกรรมการใช้สิทธิ และการใช้ประโยชน์นักพระราชบัญญัติฯ

จากผลการวิจัยปรากฏว่าความรู้ ทศนคติพฤติกรรมการใช้สิทธิ ต่างแทบไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ยกเว้นความรู้มีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงข้อมูลโดยยื่นคำร้องขอติดต่อกับหน่วยงาน และมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ และทศนคติมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์ของนักหนังสือพิมพ์จากพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ผลการวิจัยเรื่องนี้พบว่านักหนังสือพิมพ์มีความเห็นว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้สามารถใช้ประโยชน์ได้ในระดับมาก โดยสามารถนำไปใช้ในการรายงานข่าวพิเศษหรือข่าวสืบสวนได้มากที่สุด รองลงมา คือ การเขียนรายงาน บทความ และสุดท้าย คือ การรายงานข่าวประจำวัน ดั่งนั้นผลการวิจัยจึงสนับสนุนความคิดเห็นว่านักหนังสือพิมพ์มีความเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้มีประโยชน์สำหรับการรายงานทางด้านวารสารศาสตร์เชิงลึกมากกว่าการรายงานเชิงวารสารศาสตร์ทั่วไป

ดั่งนั้น ในความคิดเห็นของนักหนังสือพิมพ์

กลุ่มตัวอย่างน่าจะแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของกฎหมายฉบับนี้น่าจะมีประโยชน์ต่อการทำงานด้านวารสารศาสตร์ในเชิงลึกมากกว่า ประเด็นนี้น่าจะสามารถนำไปอธิบายได้ว่าเป็นประเด็นหนึ่งถึงแม้ว่านักหนังสือพิมพ์จะมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อกฎหมายแต่ก็กลับใช้ลิติตตามกฎหมายฉบับนี้น้อย เพราะว่่านักหนังสือพิมพ์มีความคิดเห็นว่่ากฎหมายฉบับนี้มีประโยชน์ต่อการทำงานข่าวประจำวันน้อย แต่เหมาะสมกับการรายงานข่าวเชิงลึก ซึ่งมีระยะเวลาการรวบรวมข้อมูลมากกว่าการรายงานข่าวประจำวันที่ต้องรายงานวันต่อวัน ดั่งนั้น เมื่องานส่วนใหญ่ของนักข่าว คือ การรายงานข่าวประจำวัน การใช้ลิติตตามกฎหมายฉบับนี้จึงน้อยตามไปด้วย

2. ปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์

จากผลวิจัยนักหนังสือพิมพ์ทั้งในระดับกรุงเทพมหานครและระดับทั่วประเทศ พบว่่านักหนังสือพิมพ์ของประเทศไทยมีความรู้ความเข้าใจพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่นักหนังสือพิมพ์กลับใช้ลิติตตามพระราชบัญญัติฉบับนี้น้อย โดยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักหนังสือพิมพ์กลุ่มตัวอย่างทำให้สามารถเข้าใจได้ว่าสาเหตุที่ทำให้นักหนังสือพิมพ์ซึ่งมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อกฎหมายแต่กลับใช้ลิติตน้อย และสาเหตุที่นักหนังสือพิมพ์ถึงมีความเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้ควรจะใช้กับการรายงานข่าวเชิงลึกซึ่งมีระยะเวลาการทำงานมากกว่าการรายงานข่าววันต่อวัน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักหนังสือพิมพ์สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคของการใช้กฎหมายฉบับนี้ใน

ทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ คือ

หน่วยงานราชการยังมีทัศนคติที่ไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางราชการ

จากการที่นักหนังสือพิมพ์มีทัศนคติว่าหน่วยงานราชการยังปกปิดข้อมูลเอกสาร ดังนั้น ถึงจะมาขอใช้ก็จะไม่ได้รับความร่วมมือ การที่หน่วยราชการยังต้องการปกปิดข้อมูลข่าวสารอาจจะเป็นเพราะยังมีทัศนคติว่าประชาชนไม่มีสิทธิรับรู้ข่าวสารของราชการ หรือต้องการปกปิดข้อมูลเนื่องจากการเปิดเผยจะทำให้เกิดผลกระทบต่อหน่วยงานของตนหรือบุคคลในหน่วยงาน ด้วยทัศนคติเช่นนี้ นักหนังสือพิมพ์จึงไม่ค่อยเลือกใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

นักหนังสือพิมพ์มองว่าหน่วยราชการไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ ทั้งที่น่าจะเปิดเผยได้ มีเอกสารบางชิ้นจะต้องจัดเตรียมไว้ให้สามารถขอดูได้ตลอดตามมาตรา 9 ก็ยังไม่ถูกเปิดเผย ดังนั้น จึงเห็นว่าทุกเรื่องต้องใช้สิทธิขอดูตามมาตรา 11 ซึ่งทำให้การได้เอกสารต้องใช้เวลาทำให้ล่าช้าสำหรับการรายงานข่าววันต่อวัน อย่างไรก็ตาม ในความคิดเห็นของนักหนังสือพิมพ์บางส่วนเห็นว่าแม้จะล่าช้าแต่เมื่อได้รับมาก็ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ เพราะยังไม่เคยเปิดเผยที่ไหนมาก่อน

นักหนังสือพิมพ์บางคนเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้มีเนื้อหาเพียงพอแล้วสำหรับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ทางหนังสือพิมพ์ต้องการใช้ในการรายงานข่าว เนื้อหาที่กำหนดในมาตรา 7 ถึงเอกสารที่จะต้องนำพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา และมาตรา 9 ที่กำหนดประเภทของเอกสารที่ต้องจัดเตรียมไว้สำหรับการเข้ามาขอดูได้เสมือนนั้น เป็นการเพียงพอ

ซึ่งจะทำให้การทำข่าวของนักหนังสือพิมพ์รวดเร็วทันตามกำหนดในแต่ละวัน แต่จากการที่หน่วยราชการยังมีทัศนคติไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ ปัญหาจึงกลับกลายเป็นว่าหากนักหนังสือพิมพ์ต้องการใช้เอกสารของทางราชการพวกเขาจะต้องใช้สิทธิตามมาตรา 11 ซึ่งต้องใช้เวลากว่าที่จะรู้ว่าจะได้รับเอกสารหรือไม่

ด้วยลักษณะของการปฏิบัติในความเป็นจริงเช่นนี้ จึงยังเป็นการส่งเสริมให้เห็นว่ากฎหมายฉบับนี้เหมาะสมกับการรายงานเชิงวารสารศาสตร์เชิงลึก อาทิ ข่าวสืบสวน รายงานพิเศษ ฯลฯ มากกว่าการรายงานเชิงวารสารศาสตร์ทั่วไป และทำให้นักหนังสือพิมพ์ไม่ต้องการใช้สิทธิตามกฎหมายฉบับนี้

การแก้ไขปัญหาระยะนี้ ก็คือ การที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารจะต้องพยายามทำให้การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เป็นจริง คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารคงต้องทำการประชาสัมพันธ์ต่อหน่วยงานราชการเองให้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากปกปิดเป็นหลัก ให้เป็นเปิดเผยเป็นหลักแทน ซึ่งอาจจะไม่ใช่เรื่องที่ย่างยาก ดังนั้น วิธีการที่น่าจะได้ผลมากกว่า คือ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารควรจะต้องกำกับดูแลให้หน่วยงานราชการเปิดเผยข้อมูลตามมาตรา 9 อย่างเคร่งครัด น่าจะเป็นวิถีทางที่จะสนับสนุนให้นักหนังสือพิมพ์หันมาใช้กฎหมายฉบับนี้มากขึ้น

นักหนังสือพิมพ์มีความต้องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการด้วยวิธีอื่นมากกว่าการใช้สิทธิที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

เมื่อนักหนังสือพิมพ์มองว่าหน่วยงานราชการไม่ยอมเปิดเผยข้อมูล นักหนังสือพิมพ์จึงใช้ช่องทางความสัมพันธ์ส่วนตัวเพื่อขอข้อมูลเอกสารทางราชการผ่านแหล่งข่าวที่มีความสนิทสนม นอกจากนี้การที่นักหนังสือพิมพ์ไม่เลือกใช้กฎหมายฉบับนี้อาจจะมาจากความต้องการที่จะรักษาความสัมพันธ์กับแหล่งข่าวเอาไว้ การยื่นขอเอกสารโดยใช้สิทธิตามกฎหมายอาจจะทำให้แหล่งข่าวไม่พอใจ นักหนังสือพิมพ์จึงมักไม่นิยมใช้สิทธิตามกฎหมายฉบับนี้

ประเด็นนี้มีนักหนังสือพิมพ์บางส่วนไม่เห็นด้วย เพราะว่าความน่าเชื่อถือของเอกสารนั้นมีความน่าเชื่อถือมากกว่าข้อมูลที่มาจากการสัมภาษณ์ ดังนั้น ปัญหาของการเสาะแสวงหาเอกสารทางราชการจากแหล่งข่าวอื่นจึงค่อนข้างมีปัญหาในตัวเองค่อนข้างมาก ซึ่งอาจจะนำไปสู่การรายงานข่าวที่ไม่ถูกต้องก็ได้

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคของการใช้กฎหมายฉบับนี้ในทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์แล้ว จะพบว่าการแก้ไขที่น่าจะเป็นแนวทางที่ถูกต้อง คือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและการปฏิบัติของหน่วยราชการให้เน้นการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างโปร่งใส เมื่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารสามารถกำกับให้การเปิดเผยเอกสารทางราชการตามมาตรา 7 และมาตรา 9 ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักหนังสือพิมพ์เองก็จะปรับเปลี่ยนทัศนคติและการปฏิบัติมาสู่การใช้การเสาะแสวงหาเอกสารทางราชการโดยชอบด้วยกฎหมายมากกว่า

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (อ้างถึงใน อรรถวรด พิรันธนโอวาท, 2549: 40-41) กล่าวว่า พฤติกรรมเป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานมาจาก

ความรู้และทัศนคติแตกต่างกัน การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุกระดับของการสื่อสารสังคมอาจผ่านสื่อโดยอาศัยวิธีการ ดังนี้

1. การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotional Arousal)

2. การแสดงความเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy)

3. การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized Norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้นเพื่อให้มาตรฐานนั้นปลุกศรัทธาและเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม

4. การให้รางวัล (Reward)

และผลของการโน้มน้าวใจด้วยวิธีการข้างต้นก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน 2 แบบ คือ

1) กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆ หรือให้มีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง (Activation)

2) หยุดยั้งพฤติกรรมเก่า (Deactivation)

เมื่อพิจารณาวิธีการโน้มน้าวพฤติกรรมทั้งสี่รูปแบบแล้ว วิธีการที่น่าจะเหมาะสมสำหรับการโน้มน้าวเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสำหรับพระราชบัญญัติฉบับนี้น่าจะเหมาะสมกับวิธีการสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ เนื่องจากเป็นกฎหมายการโน้มน้าวด้วยวิธีอื่นๆ อาจจะไม่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่ถ้าได้มีการกำกับดูแลให้หน่วยราชการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดแล้วเมื่อนักหนังสือพิมพ์สามารถจะเข้าไปค้นหาข้อมูลได้ตามมาตรา 9 โดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับแหล่งข่าวด้วยการใช้สิทธิตามมาตรา 11 จะทำให้นักหนังสือพิมพ์มีความรู้สึกสะดวกในการค้นหาข้อมูล น่าจะทำให้เกิดความรู้สึกศรัทธาต่อกฎหมาย และแม้จะใช้สิทธิ

ตามมาตรา 11 นักหนังสือพิมพ์เองก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทั้งหน่วยราชการเองและคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารแล้ว สิ่งเหล่านี้จะเป็นการสร้างแบบอย่างที่ดีในการใช้สิทธิตามกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งจะนำมาสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของนักหนังสือพิมพ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

1. คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการควรจะทำกับดูแลให้หน่วยงานราชการปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ โดยเฉพาะการปฏิบัติตามมาตรา 7 และมาตรา 9 อย่างเคร่งครัด

2. คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการน่าจะทำการประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้นักหนังสือพิมพ์ใช้สิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ให้มากขึ้น โดยน่าจะทำการประชาสัมพันธ์กับระดับหัวหน้าข่าวขึ้นไป เพราะหัวหน้าข่าวเหล่านี้จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อนักข่าวทั่วไป

3. คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการน่าจะทำการประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยเมื่อเกิดกรณีข่าวใดได้รับความสนใจจากสาธารณชนในขณะนั้น และมีเอกสารทางราชการใดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ คณะกรรมการน่าจะทำการประชาสัมพันธ์ให้กับนักหนังสือพิมพ์ทราบ เพราะจะช่วยทำให้ภาพลักษณ์ของหน่วยราชการที่เข้าใจกันว่าการปกปิดข้อมูลข่าวสารนั้นเปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยขั้นต่อไป

1. นำที่จะทำการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของ

กฎหมายข้อมูลข่าวสารของทางราชการของประเทศต่างๆ

2. นำที่จะทำการศึกษาแนวทางการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวพฤติกรรมของนักหนังสือพิมพ์ที่เหมาะสมเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สิทธิตามกฎหมายฉบับนี้

3. นำที่จะศึกษาแนวทางการกำหนดเนื้อหาของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการที่เหมาะสมสำหรับการบังคับใช้

4. นำที่จะศึกษาทัศนคติของเจ้าของหนังสือพิมพ์ ผู้บริหารและหัวหน้าข่าวของหนังสือพิมพ์ ในฐานะที่มีบทบาทในการรายงานข่าวต่อกฎหมายนี้

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. 25 กันยายน 2547. **ทำเนียบสื่อมวลชนแต่ละจังหวัด** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.province.prd.go.th>
- กาญจนา แก้วเทพ. 2541. **สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์. **คำวินิจฉัยเรื่องอุทธรณ์ โดยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร**. 2546. กรุงเทพมหานคร: อิงค์ อาร์ต.
- ชังทอง โอภาสศิริวิทย์. 2546. **การอภิปรายในการประชุมสัมมนาผู้บริหารระดับสูงเรื่องความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประเทศและการทำสงครามกับทุจริตคอร์รัปชัน** [เทปบันทึกเสียง]. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ.
- บุญรักษ์ บุญณะเขตมาลา. 2539. **ฐานันดรที่สี่ จากระบบโลกถึงรัฐไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพ-

มหานคร: อมรินทร์วิชาการ.
ประมะ สตะเวทิน. 2541. **การสื่อสารมวลชน:
กระบวนการและทฤษฎี**. กรุงเทพมหานคร:
ภาพพิมพ์.
พิชัย รัตนาคาร. มปป. **ประมวลคำวินิจฉัย ข้อหาหรือ
ว่าด้วยพ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการพ.ศ.
2540**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
พิศิษฐ์ ชวาลารวัช. 2544. **กฎหมายสื่อสารมวลชน**.
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
ฤทัย หงส์สิริ และมานิตย์ จุมปา. 2542. **คำอธิบาย
กฎหมายข้อมูลข่าวสารของทางราชการ**.
กรุงเทพมหานคร: นิตินธรรม.
วิษณุ เครืองาม. 2546. **การบรรยายในการประชุม
สัมมนาผู้บริหารระดับสูงเรื่อง ความสำคัญ
ของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การพัฒนาประเทศและการทำสงครามกับ
ทุจริตคอร์รัปชัน** [เทปบันทึกเสียง]. กรุงเทพ-
มหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้อมูล

ข่าวสารของราชการ.
สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. 15
กันยายน 2546. **รายชื่อสมาชิกสมาคม
[ออนไลน์]**. เข้าถึงจาก: <http://www.ija.go.th>
สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ.
ม.ป.ป. **คู่มือประชาชนสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร**.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
ข้อมูลข่าวสารของราชการ.
อรรวรรณ ปิลาพันธ์โสภาท. 2549. **การสื่อสารเพื่อ
โน้มน้าวใจ**. พิมพ์ครั้งที่ 4 ฉบับปรับปรุง.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
Bradley, Duane. 1971. **The Newspaper: It is
Place in a Democracy**. New York: Pyramid
Communications.
Yamane, Taro. 1973. **Statistics: An Introductory
Analysis**. 3rd ed. New York: Harper and
Row.

Asst. Prof. Ratana Maknantisit received her Master of Arts Degree in History from Thammasat University, and her Bachelor of Arts Degree in Journalism from Chulalongkorn University. She is currently a lecturer in the School of Communication Arts, University of the Thai Chamber of Commerce. Her research interests are Thai and International Journalism History, Journalism Management and Mass Media Law.